

บทที่ 5

วิธีการบริหารจัดการอุทกภัย ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการอุทกภัย

โดยทั่วไปในการบริหารจัดการอุทกภัยนั้น นอกจากมีวิธีหรือลักษณะของการจัดการแล้ว ใน การบริหารจัดการย่อมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินการ ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในขณะเดียวกันในการเก็บข้อมูลภาคสนามยังมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะในการจัดการอุทกภัยด้วย ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ในการศึกษานี้แบ่งการดำเนินการ จัดการอุทกภัยออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย ช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย และภายหลังเกิด อุทกภัย ซึ่งในตารางที่ 5.1 5.2 และ 5.3 ได้แสดงเปรียบเทียบให้เห็นถึงวิธีการบริหารจัดการอุทกภัย ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการอุทกภัยของแต่ละ ชุมชนในช่วงก่อนเกิด ระหว่างเกิด และภายหลังเกิดอุทกภัย สำหรับรายละเอียดที่ได้จากการศึกษา จากชุมชนและ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.1 วิธีการบริหารจัดการอุทกภัย

วิธีการบริหารจัดการอุทกภัย ประกอบด้วยส่วนที่เป็นของชุมชน และบทบาทของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องที่เข้าไปมีส่วนในการจัดการอุทกภัยที่เกิดขึ้นกับชุมชนที่ศึกษาในปี 2554 ดังนี้

5.1.1 วิธีการบริหารจัดการอุทกภัยของชุมชน

วิธีการบริหารจัดการอุทกภัยของชุมชนเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมและ ทรัพยากรต่างๆที่นำมาใช้ ตลอดจนวิธีการในการดำเนินงานที่ประกอบด้วยเป็นสิ่งก่อสร้างและไม่ใช้ สิ่งก่อสร้าง ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์และช่วงเวลา และการเตรียมการของ ชุมชนในการจัดการอุทกภัยครั้งต่อไป ใน 3 ใน 3 ช่วงเวลา คือ

1) วิธีการบริหารจัดการอุทกภัย

วิธีการบริหารจัดการอุทกภัยประกอบด้วยดำเนินการใน 3 ช่วงเวลาของ อุทกภัย มีดังนี้

(1) ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย

การดำเนินการจัดการอุทกภัยของทั้ง 3 ชุมชนที่เป็นสิ่งก่อสร้าง มีลักษณะคล้ายกัน คือ การขุดลอกทางระบายน้ำ การจัดทำพนังกั้นน้ำ การทำแนวป้องกันน้ำท่วม การจัดเตรียมกระสอบทรายเพื่อทำคันกั้นน้ำ แต่ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ ยังมีการซ่อมสิ่งปลูกสร้างให้มั่นคงแข็งแรงและการปรับสภาพพื้นที่ในชุมชน

สำหรับที่ไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง 3 ชุมชนสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมกัน แต่มีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด เมื่อเทียบกับมาตรการที่เป็นสิ่งก่อสร้าง กล่าวคือ มีการร่วมมือประสานงานกันในการประชุมวางแผนดำเนินการการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชน และแจ้งเตือนในการเตรียมรับมือกับอุทกภัยที่จะเกิดขึ้นโดยชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์มีการจัดตั้งเครือข่ายภายในชุมชนเพื่อร่วมมือประสานงานในเรื่องข้อมูลข่าวสารและให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน (ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ ประกอบด้วยชุมชนย่อย 4 ชุมชน) มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเตรียมความพร้อม การนำข้อมูลจากหน่วยราชการ ทวี และวิทยุออกมาเผยแพร่แก่ชุมชน การระดมแรงงานเตรียมกระสอบทรายทำคันกั้นน้ำ และการเตรียมเครื่องอุปโภคบริโภคและเวชภัณฑ์ ส่วนชุมชนปากเกร็ดยังมีการจัดเวรยามดูและดับน้ำ การบริจาควัสดุและอุปกรณ์ในการป้องกันน้ำท่วม และการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนออกมามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและชุมชนปากเกร็ดและชุมชนบางระกำมีการจัดทำแผนการจัดการอุทกภัยของชุมชน

(2) ช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย

ในมาตรการที่เป็นสิ่งก่อสร้างทั้ง 3 ชุมชนมีการดำเนินการที่คล้ายกัน คือ การซ่อมแซมแนวป้องกันน้ำท่วม และการทำสะพานหรือทางเดินชั่วคราวอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่อยู่อาศัยสัญจรไปมา

ทางด้านที่ไม่ใช่สิ่งก่อสร้างทั้ง 3 ชุมชน มีลักษณะการดำเนินการที่แตกต่างกันพอสมควรเนื่องจากปัจจัยต่างๆ โดยชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ที่ในระยะแรกๆ ของการเกิดน้ำท่วม มีการประสานงานกันระหว่างเครือข่ายภายในชุมชนในการให้ความช่วยเหลือกันแต่หลังจากภาพข่าวการเกิดน้ำท่วมถูกเผยแพร่ออกสู่สาธารณะผ่านสื่อต่างๆ (หนังสือพิมพ์ ทวี วิทยุ) ทำให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐ เอกชน นักการเมืองท้องถิ่น ในการบริจาคอาหารน้ำดื่ม เครื่องสูบน้ำ ศูนย์อพยพ และศูนย์ดูแลผู้ประสบภัย เช่น โรงเรียน และวัดเป็นศูนย์กระจายข่าว แจกจ่ายอาหารน้ำดื่ม เวชภัณฑ์ การเฝ้าระวังสถานการณ์ความรุนแรงของน้ำ

ในขณะที่ชุมชนปากเกร็ดซึ่งมีบ้านเรือนอยู่หนาแน่น มีการประสานงานและแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก มีการจัดการเรื่องอาหาร และสิ่งของการรักษาความปลอดภัย การจัดการขยะสิ่งปฏิกูล การดูแลคนป่วย และการส่งเสียงตามสายในการเตือนภัย

ส่วนชุมชนบางระกำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่กว้าง บ้านเรือนอยู่ห่างกันมาก การดำเนินการที่ต่างจากชุมชนอื่นคือการจัดหาเรือสำหรับการสัญจรคอยให้ความช่วยเหลือชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างกัน และไม่ได้อพยพมาอยู่ที่ศูนย์อพยพ

ทั้งนี้ ทั้ง 3 ชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์ผู้ประสบภัยที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ เวชภัณฑ์ ดูแลคนป่วยเบื้องต้น (คนป่วย ผู้สูงอายุ เด็กเล็ก) และการรักษาความปลอดภัย โดยชุมชนรอมคลองมหาสวัสดิ์มีศูนย์มากกว่า 1 ศูนย์ เช่น โรงเรียนบูรณาวาส โรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ ชุมชนปากเกร็ด อยู่ที่วัดกุฎี และชุมชนบางระกำอยู่ที่สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำและวัดสุขวัฒนาราม (บางระกำ)

(3) ช่วงภายหลังเกิดอุทกภัย

ทั้ง 3 ชุมชนมีการดำเนินการด้านสิ่งก่อสร้างที่คล้ายกันคือการบูรณะซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างที่เสียหายชำรุด เช่น ทางเดิน ถนน บ้านเรือนที่อยู่อาศัย แต่ในกรณีที่ไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง นอกจากทั้ง 3 ชุมชนมีการระดมกันทำความสะอาดเก็บสิ่งปฏิกูลแล้ว บ้านเรือนและที่สาธารณะ และการสำรวจและประเมินความเสียหายแล้ว ในการบูรณะฟื้นฟูแต่ละชุมชนมีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก การแจกจ่ายอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ให้กับผู้ประสบภัย แต่ชุมชนมีการตั้งศูนย์ประสานงานความช่วยเหลือในการจัดหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เพื่อทดแทน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชและใช้เวลาเพาะปลูกในช่วงเวลาสั้น การจัดตั้งธนาคารพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ การส่งเสริมอาชีพอื่นๆ

สำหรับทรัพยากรที่ชุมชนใช้ในการจัดการอุทกภัยที่ทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งทรัพยากรจากภายในชุมชนถูกนำมาใช้ในเบื้องต้น โดยเฉพาะในขั้นของการเตรียมการป้องกันอุทกภัย เช่น แรงงาน กระสอบทราย และในช่วงเริ่มแรกของการเกิดน้ำท่วม เช่น อาหาร น้ำดื่ม และสิ่งของจำเป็น แต่เมื่อน้ำท่วมมีระยะเวลานานขึ้น และระดับน้ำสูงขึ้นชุมชนจำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอกชุมชน ทั้งจากภาครัฐ (รัฐบาลกลางและท้องถิ่น) และภาคเอกชน สื่อมวลชน รวมทั้งเครือข่ายชุมชนที่อยู่ห่างไกล กล่าวคือ

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ - สำนักงานเขตทวีวัฒนา หน่วยทหาร สื่อมวลชน (เช่น สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และไทยทีบีเอส) และบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ เช่น บุนนาคบริวเวอรี

ชุมชนปากเกร็ด - เงินทุนจากบริษัท ชุมชน ร้านค้า สนับสนุนจากเทศบาลเมือง รัฐบาลกลาง การบริจาคของคนในและนอกชุมชน

ชุมชนบางระกำ - งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี งบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง และเงินบริจาคจากคนนอกชุมชน เครือข่ายชุมชนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งทางผู้นำชุมชน(นายกองค์การบริหารตำบล)ได้มีการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งกับชุมชนอื่นๆ

2) การเตรียมการของชุมชนในการจัดการอุทกภัยครั้งต่อไป

ทั้ง 3 ชุมชนเห็นว่าในการเตรียมการของชุมชนในการจัดการอุทกภัยครั้งต่อไปนั้น ควรมีองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลการจัดการอุทกภัยโดยตรง โดยมีการให้ความรู้และแก่ประชาชนพื้นที่ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆ คือ

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ - ให้ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในชุมชน การประสานงานกับชุมชนใกล้เคียง จัดตั้งจุดอพยพ สร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น พนังกั้นน้ำ สร้างทางระบายน้ำ และการขุดลอกแหล่งรับน้ำและทางน้ำ

ชุมชนปากเกร็ด - การจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบดูแลปัญหาด้านอุทกภัย การให้ความรู้ การฝึกอบรม และการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาด้านอุทกภัย ทั้งกับภาครัฐและเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้ ควรจะมีการจัดทำแผนที่ความเสี่ยงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอุทกภัย เช่น ระดับความสูงต่ำของพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานในการจัดการอุทกภัย จุดศูนย์รวมทรัพยากรในการจัดการอุทกภัย เช่น เรือและเครื่องใช้ต่างๆ และจุดอพยพ เป็นต้น

ชุมชนบางระกำ - การจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบดูแลโครงการ การให้ความรู้ การฝึกอบรม และการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่สมาชิกในชุมชน การประสานงานและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก/ชุมชนใกล้เคียง/ชุมชนห่างไกล/หน่วยงานเอกชน เช่น สมาคม มูลนิธิ การจัดทำแผนที่ความเสี่ยงที่มีความเสี่ยงต่างๆ กัน (สูง ปานกลาง ต่ำ) จัดสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น พนังกั้นน้ำ ขุดลอกแหล่งรับน้ำและทางน้ำ จัดตั้งจุดรวมทรัพยากรที่ใช้ เช่น เรือ จัดตั้งจุดอพยพ

5.1.2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการอุทกภัย

หน่วยงานที่มีบทบาทช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนในการบริหารจัดการอุทกภัยชุมชน เช่น สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโครงการชลประทาน สำนักงานพัฒนาชุมชน เนื่องจากพื้นที่ที่ทำการสำรวจเป็นพื้นที่ลุ่มและมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและมักจะเกิดอุทกภัยเป็นประจำ จึงมีหน่วยงานช่วยเหลือและสนับสนุนเตรียมการรับมือกับอุทกภัย บทบาทของหน่วยงานต่างๆ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงได้แก่ ช่วงก่อนเกิด ระหว่างเกิดและหลังเกิดอุทกภัยซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะแจ้งข้อมูลเตือนภัยล่วงหน้า เช่นสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครปฐมจะแจ้งข้อมูลสถานการณ์น้ำทาง Web Site ของสำนักงาน
- แจ้งข้อมูลเตือนภัยล่วงหน้า แนะนำ/จัดตั้งหน่วยงานรองรับอุทกภัยล่วงหน้า
- โครงการชลประทานนครปฐมจะแจ้งข้อมูลเตือนภัยล่วงหน้า และวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครปฐมจะจัดประชุมผู้นำ/กลุ่ม/องค์กรในความ

รับผิดชอบเพื่อแจ้งสถานการณ์อุทกภัยให้สมาชิกทราบอย่างต่อเนื่อง

- มีการสำรวจข้อมูลด้านต่างๆ เพื่อเตรียมวางแผนป้องกัน หากเกิดสถานการณ์น้ำล้นตลิ่ง
- แนะนำจัดตั้งศูนย์เตรียมพร้อมป้องกันภัย
- จัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัยหรือบางหน่วยงานจะประสานหน่วยงานภาคีต่างๆ เพื่อจัดทำแผนป้องกันน้ำท่วม เช่นสำนักงานพัฒนาชุมชนจะประสานกลุ่มองค์กรสถาบันการศึกษาในการจัดทำแผนป้องกัน
- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยชุดลอกคลองกำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำและสนับสนุนทรายและกระสอบทราย
- มีการอบรมการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนพื้นฐาน เช่น การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ (CBDRM) การอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อบรมมิสเตอร์เตือนภัยและ “หนึ่งตำบลหนึ่งทีมกู้ชีพกู้ภัย” (OTOS) และมีการซักซ้อมแผนอพยพในระหว่างการฝึกอบรม
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรีจะจัดหาวิทยากร “หนึ่งตำบลหนึ่งทีมกู้ชีพกู้ภัย” (OTOS) จังหวัดกับหน่วยงานป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด

2) ช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะประสานกับกลุ่ม องค์กร มูลนิธิต่างๆ เพื่อขอสนับสนุนอาหาร น้ำอุปโภคและเวชภัณฑ์
- มีหน่วยงานคอยให้ความช่วยเหลือ จัดให้มีชุดเคลื่อนที่เร็ว เช่น สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครปฐมจะสนับสนุนถุงยังชีพ ข้าวสาร อาหารแห้ง และน้ำดื่มเรือท้องแบนและจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว
- ตั้งครัวชุมชนกับจังหวัดที่ไม่ประสบภัยและประสงค์ที่จะจัดทำอาหารช่วยเหลือผู้ประสบภัย
- จัดหาจุดอพยพที่พักพิงอาศัยชั่วคราวให้ผู้ประสบภัย
- ออกเยี่ยมเยียน สำรวจพื้นที่ เพื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและประสานการช่วยเหลือ
- สำรวจข้อมูลสภาพพื้นที่และรายงานสถานการณ์น้ำท่วม เพื่อขอรับความช่วยเหลือ
- แจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบัญชีผู้ประสบภัยเพื่อเตรียมการให้ความช่วยเหลือ

- รายงานจังหวัดและกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและตรวจสอบรายชื่อ และทรัพย์สินของผู้ประสบภัย

- เตือนภัยคุณภาพน้ำ แก้ปัญหาคุณภาพน้ำ จัดการขยะมูลฝอย
- ขอรับการสนับสนุนเงินอุดหนุนราชการเพิ่มเติม

3) ช่วงภายหลังเกิดอุทกภัย

- ประเมินความเสียหายเพื่อขอรับความช่วยเหลือ

- รายงานความเสียหาย และประสานหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอสนับสนุนสิ่งของและ ฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยและ ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ประสบภัยเพื่อให้ความช่วยเหลือในการซ่อมแซม ที่อยู่อาศัยที่เสียหายหรือสร้างที่พักชั่วคราว

- ทำการฟื้นฟูและช่วยแก้ปัญหาต่างๆที่ตามมา เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย โรคที่มา กับน้ำ

- จัดทำและแจกจ่ายคู่มือปฏิบัติก่อนเข้าบ้านหลังน้ำลด
- จัดอาชีพเสริมประสานหน่วยงาน องค์กร กลุ่ม เช่นการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก

(สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน เขต) เครือข่าย OTOP มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5.2 ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการอุทกภัย

ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุทกภัยในปี 2554 ต่างก็เห็นว่าคุณภาพ สำเร็จ ที่เกิดขึ้นเกิดจากปัจจัยต่างๆ มีส่วนร่วมของความสำเร็จที่เกิดขึ้น ซึ่งแยกเป็นปัจจัยในธรรมชาติของ ชุมชน กับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีทั้งที่คล้ายกันและต่างกัน ดังนี้

5.2.1 ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการอุทกภัยของชุมชน

1) ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย

ทั้ง 3 ชุมชนเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดการอุทกภัย คล้ายกัน คือ การเตรียมตัวล่วงหน้า ความสามัคคีในชุมชน ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง และการ วางแผนล่วงหน้าที่ดี โดยชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนให้ความเข้มแข็งของผู้นำเป็นลำดับที่ 3 และการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ชุมชนปากเกร็ดและชุมชนบางระกำ) ทั้งนี้ การที่ชุมชนมีความร่วมมือกันนั้นมาจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ คนในชุมชนมีความผูกพันกันที่เป็นเพื่อน บ้านกันมีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว มีการทำกิจกรรมต่างๆ กันตามวาระโอกาสต่างๆ จึงง่ายต่อการ ดำเนินกิจกรรมร่วมกันอีกปัจจัยหนึ่งคือความคุ้นเคยกับการอยู่อาศัยในพื้นที่ซึ่งปกติจะมีน้ำท่วมขังทุก ปีในช่วงฤดูน้ำหลาก คนในชุมชนจะเคยชินกับปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมมือกันในการเตรียมพร้อมรับมือ

(แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคืออุทกภัยที่เกิดขึ้นรุนแรงกว่าในอดีตเป็นอย่างมาก ทำให้การเตรียมการที่ทำไว้ไม่เพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้น้ำท่วม) โดยเฉพาะชุมชนบางระกำที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม การตั้งถิ่นฐานตั้งแต่เกิดของคนในชุมชนในการร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม นับเป็นปัจจัยที่ชุมชนนี้ให้ความสำคัญมากที่สุดต่อความสำเร็จของการจัดการอุทกภัย

สำหรับปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จที่เกี่ยวกับการร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกในการจัดการอุทกภัยทั้ง 3 ชุมชนเห็นว่าเป็นการที่มีการเตรียมการล่วงหน้าร่วมกัน โดยมีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการป้องกันน้ำท่วม ทำแนวป้องกันมีการติดตามสถานการณ์นำอย่างใกล้ชิด และทางชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์เห็นว่าหน่วยงานภายนอกเข้ามามีบทบาทในการติดตามสถานการณ์นำอย่างใกล้ชิด

2) ช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย

ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จในช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย 3 ชุมชนมีความเห็นคล้ายกันและต่างกันในบางจุด ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนบางระกำเห็นว่าปัจจัยสำคัญที่สุดคือการเตรียมการหรือการวางแผนล่วงหน้าที่ดี ส่วนชุมชนปากเกร็ดเห็นว่าเกิดจากความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นลำดับแรก สำหรับปัจจัยอื่นๆ ที่ชุมชนเหล่านี้เห็นว่ามี ความสำคัญในลำดับต้นๆ คือการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกหรือที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนบางระกำมีความร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนภายนอก นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการอุทกภัย

สำหรับปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จที่เกี่ยวกับการร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกในการจัดการอุทกภัยนั้น ทางชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์เห็นว่าหน้าที่หน่วยงานเหล่านั้นเข้าไปให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภค บริโภค การทำคันกันน้ำ การตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือ ในขณะที่ชุมชนปากเกร็ดและชุมชนบางระกำเห็นว่าเป็นการที่ตัวชุมชนมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างดี เช่น ชุมชนปากเกร็ดที่ชุมชนประสบอุทกภัยกับชุมชนใกล้เคียงที่อยู่นอกแนวประสบภัยที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ และชุมชนบางระกำที่ทางผู้นำชุมชน (นายก อบต.) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ใกล้และไกลจากชุมชน ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์แล้วชุมชนเหล่านั้นได้ระดมทุนและทรัพยากรเข้ามาให้ความช่วยเหลือชุมชนบางระกำ

3) ช่วงภายหลังเกิดอุทกภัย

ภายหลังการเกิดอุทกภัยซึ่งเป็นช่วงของการฟื้นฟู ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ กรณีของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ และชุมชนปากเกร็ดคือความร่วมมือร่วมใจความสามัคคีของคนในชุมชน แต่ชุมชนบางระกำเห็นว่ามาจากความร่วมมือระหว่างชุมชนบางระกำกับเครือข่ายชุมชนภายนอกตามด้วยการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับชุมชนปากเกร็ดที่เห็นว่าปัจจัยนี้อยู่ในลำดับต้นๆ เช่นเดียวกัน ชุมชนบางระกำยังเห็นว่าวางแผน

ล่วงหน้าที่ดีมีความสำคัญเช่นเดียวกัน นอกจากนี้การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ชุมชนปากเกร็ดและชุมชนบางระกำให้ความสำคัญต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้น

สำหรับปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จที่เกี่ยวกับการร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกในการจัดการอุทกภัยทั้ง 3 ชุมชนเห็นว่าการที่หน่วยงานภายนอกเข้าไปให้ความช่วยเหลือรวมทั้งร่วมมือกับชุมชนในการบูรณะฟื้นฟูบ้านเรือนสิ่งปลูกสร้างที่เสียหายและการทำความสะอาดนับเป็นปัจจัยที่สำคัญ

5.2.2 ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย

ปัจจัยที่ทำให้การจัดการอุทกภัยของชุมชนประสบผลสำเร็จ เกิดจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนมีการวางแผนล่วงหน้า มีการแจ้งเตือนประชาชนให้รับทราบข้อมูล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนในแต่ละท้องที่ และการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้พื้นที่ที่ทำการศึกษายังได้รับผลกระทบจากอุทกภัยเป็นประจำหรือชุมชนมีประสบการณ์จากการเกิดน้ำท่วมเป็นประจำจึงมีความชำนาญทำให้สามารถรับมือกับน้ำได้

2) ช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย

การจัดการอุทกภัยของชุมชนประสบผลสำเร็จเนื่องจากได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากหน่วยงานราชการและมูลนิธิต่างๆ และการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกร่วมมือเข้ามาช่วยเหลือ

3) ช่วงหลังเกิดอุทกภัย

ปัจจัยที่ทำให้การจัดการอุทกภัยของชุมชนประสบผลสำเร็จเพราะหน่วยงานต่างๆ ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือหลังน้ำท่วมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.3 ปัญหาและอุปสรรค

ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุทกภัยในปี 2554 ต่างก็เห็นว่าในการจัดการอุทกภัยมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งแยกเป็นในทรรศนะของชุมชน กับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีทั้งที่คล้ายกันและต่างกัน ดังนี้

5.3.1 ปัญหาและอุปสรรคการจัดการอุทกภัยของชุมชน

1) ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย

ในช่วงก่อนเกิดอุทกภัยปัญหาอุปสรรคที่ 3 ชุมชนให้ความสำคัญมากคือขาดข้อมูลที่ชัดเจนที่จะนำไปประกอบในการวางแผนป้องกันและเตรียมความพร้อมต่างๆ และขาดงบประมาณที่เพียงพอในกรณีของชุมชนบางระกำ แต่ปัญหาการขาดแคลนวัสดุที่จะนำมาใช้ในการป้องกันน้ำท่วม

เช่น ทราบ น้ำมันเชื้อเพลิง และเครื่องสูบน้ำ ทางชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์เห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด นอกจากนี้ยังมีปัญหาการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัญหาการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการขาดความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนยังมีปัญหาอยู่บ้าง

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการอุทกภัยที่เกิดจากการร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก ในช่วงก่อนเกิดอุทกภัยปัญหาสำคัญคือการเตรียมความพร้อมเช่นการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือยังไม่เพียงพอ และยังไม่ได้รับความสนใจในการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เพียงพอ ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน

2) ช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย

ในช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่สุดของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ดมีลักษณะคล้ายกัน คือการเดินทางสัญจรไม่สะดวก (แต่ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์บางชุมชนเห็นว่าการมีเส้นทางรถไฟยังให้บริการในช่วงน้ำท่วมสามารถบรรเทาปัญหาเดินทางจากชุมชนไปภายนอกชุมชนได้บ้าง) ปัญหาขยะสิ่งปฏิกูลท้องสุขาไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาการเดินทางสัญจรไม่สะดวกควบคุมไปกับการใช้จ่ายในการเดินทางที่สูง เกิดขึ้นกับชุมชนปากเกร็ดและชุมชนบางระกำ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการดูแลคนป่วยและการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยที่พบใน 2 ชุมชนนี้ (ชุมชนปากเกร็ด) แต่สำหรับชุมชนบางระกำแล้วปัญหาสำคัญที่สุดเกิดขึ้นในช่วงน้ำท่วมคือสมาชิกในชุมชนขาดความเสียสละในการรับการจัดสรรอาหารและสิ่งของบริจาคตามที่ควรได้รับ ซึ่งปัญหานี้มีอยู่บ้างในชุมชนปากเกร็ด สำหรับความไม่เพียงพอของอาหารสิ่งของเครื่องใช้พบในชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนบางระกำซึ่งปัญหานี้ไม่พบในกรณีของชุมชนปากเกร็ด

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการอุทกภัยที่เกิดจากการร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก ในช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย ทางชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์เห็นว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับน้ำและไฟฟ้ในการจัดการในช่วงนั้นและสมาชิกในชุมชนไม่เชื่อมั่นผู้นำ ส่วนชุมชนปากเกร็ดเห็นว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลที่ไม่ชัดเจนคลาดเคลื่อน ขาดการสนับสนุนอุปกรณ์ทำคันกั้นน้ำในช่วง การสนับสนุนในการขจัดขยะมูลฝอยและสุขา การคมนาคม ส่วนชุมชนบางระกำเห็นว่าการที่สมาชิกในชุมชนบางส่วนขาดความเป็นอิสระ

3) ช่วงภายหลังเกิดอุทกภัย

ในช่วงภายหลังเกิดอุทกภัย ปัญหาสำคัญของทั้ง 3 ชุมชนเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายและทรัพยากรที่ใช้ในการฟื้นฟู โดยในการชดเชยความเสียหายนั้น ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ดต่างก็เห็นว่าปัญหาที่สำคัญที่สุดคือการประเมินมูลค่าความเสียหายที่ผู้ประสบภัยได้รับนั้นไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง (มักจะต่ำกว่าที่เกิดขึ้นจริง) รวมทั้งการชดเชยไม่เป็นธรรมระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ได้รับผลกระทบเหมือนกัน รวมทั้งขั้นตอนการรับเงินชดเชยมี

ความยุ่งยาก ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทางชุมชนบางระกำเห็นว่าเป็นปัญหารองจากการที่ชุมชนขาดแคลนเงินทุนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการฟื้นฟูชุมชนรวมทั้งการขาดการดูแลจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการอุทกภัยที่เกิดจากการร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก ในช่วงภายหลังเกิดอุทกภัย ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ดเน้นไปที่การประเมินความเสียหายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และเป็นธรรมชาติขั้นตอนการขอรับเงินมีความยุ่งยาก ส่วนชุมชนบางระกำเห็นว่ายังขาดการสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ในการฟื้นฟูที่เพียงพอ

5.3.2 ปัญหาและอุปสรรคการจัดการอุทกภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาอุปสรรคของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการมองจากคนภายนอกที่เข้าไปสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนหรือในการให้บริการที่ประสบภัย โดยในช่วงก่อนเกิดและระหว่างเกิดอุปสรรคที่สำคัญที่สุดคือพื้นที่ประสบภัยกว้างมาก ในขณะเดียวกันประชาชนอาศัยกระจัดกระจาย ทำให้การทำหน้าที่ของหน่วยงานทำไม่ได้เต็มที่หรือไม่ทั่วถึง เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารสำหรับในช่วงน้ำท่วม ยังมีปัญหาจากที่ผู้ประสบภัยไม่ยอมย้ายออกนอกพื้นที่ไปยังศูนย์พักชั่วคราวเพราะห่วงทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเส้นทางคมนาคมถูกตัดขาด ทำให้ไม่สามารถนำอาหารและสิ่งของจำเป็นเข้าไปช่วยเหลือได้ สำหรับในช่วงหลังน้ำลดปัญหาหลักคือการให้ความช่วยเหลือที่อาจไม่ครอบคลุมเพราะปัญหามีความหลากหลาย ประชาชนไม่เข้าใจหลักเกณฑ์ช่วยเหลือ แต่ก็ยอมรับเจ้าหน้าที่บางส่วนพิจารณาการช่วยเหลือแบบมีอคติ นอกจากนี้ค่าชดเชยอาจไม่เพียงพอและจ่ายล่าช้า

5.4 ข้อเสนอแนะในการจัดการอุทกภัย

5.4.1 ข้อเสนอแนะในการจัดการอุทกภัยของชุมชน

1) ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย

ในช่วงก่อนเกิดอุทกภัย ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์เน้นไปที่การมีข้อมูลที่เกี่ยวกับภาวะอุทกภัยที่เกิดขึ้นถ้ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใดเพื่อชุมชนจะได้เตรียมรับความพร้อมรองรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ชุมชนปากเกร็ดเน้นไปที่ ควรมีการวางแผนเตรียมการล่วงหน้าในการรองรับสถานการณ์ แต่ก็ต้องอาศัยข้อมูลที่ต้องครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งนำข้อมูลมาแจ้งให้กับชุมชนอย่างเพียงพอเป็นเอกภาพและทันเหตุการณ์ นอกจากนี้ทั้ง 2 ชุมชนมีการเตรียมการในการมอบหมายภาระหน้าที่ให้กับผู้ที่เป็นเจ้าภาพหลักในด้านต่างๆ ไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน ส่วนชุมชนบางระกำเน้นไปที่ความชัดเจนของการประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์ภาวะอุทกภัยที่จะเกิดขึ้น

2) ช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย

ในช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ดเห็นว่า ในขณะที่มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือควรมีการประสานงานกันมีการมอบหมายหน้าที่ให้กับผู้ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนอย่างเป็นระบบ และการจัดการเรื่องอาหาร สิ่งของจำเป็น ยานพาหนะ สุขอนามัยให้เพียงพอและทางการควรเข้ามาควบคุมไม่ให้มีการเรียกเก็บค่าพาหนะเดินทางเข้าออกชุมชนในช่วงนั้นสูงเกินไปเพราะเป็นการซ้ำเติมผู้ประสบภัย

3) ช่วงภายหลังเกิดอุทกภัย

ข้อเสนอแนะของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนบางระกำให้ความสำคัญกับการชดเชยความเสียหาย (เงินช่วยเหลือจากรัฐบาล) โดยชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์เน้นไปที่การให้ความเป็นธรรมในการชดเชยระหว่างผู้ประสบภัยด้วยกัน และการลดขั้นตอนความยุ่งยากในการจ่ายค่าชดเชยซึ่งชุมชนบางระกำเน้นไปที่ประเด็นหลังนี้

ส่วนชุมชนปากเกร็ดให้ความสำคัญกับการประสานงานการฟื้นฟูจากหน่วยงานภายนอกควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตามด้วยการจ่ายค่าชดเชยอย่างเป็นระบบและเป็นธรรม การลดขั้นตอนความยุ่งยากในการจ่าย การจัดระบบการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันหน่วยงานราชการไม่ควรนำเอาประเด็นทางด้านการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องกับการจ่ายค่าชดเชย

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการอุทกภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน 2 ช่วงแรกเน้นในเรื่องของการจัดระบบในการประชาสัมพันธ์ เช่น ในช่วงก่อนน้ำท่วมเป็นการจัดระบบประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลแก่คนในชุมชนได้รับข้อมูลที่เป็นจริง ทันเวลา การบูรณาการการบริหารจัดการน้ำในระดับพื้นที่ การกำหนดแผนทำงานที่ชัดเจน การเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่เพียงพอและสอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่เสี่ยงภัย ควรตั้งศูนย์ประสานงานตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ การพัฒนาบุคลากรและระบบเทคโนโลยีเครื่องมือ/อุปกรณ์อย่างเป็นระบบสำหรับในช่วงน้ำท่วมเป็นการจัดระบบให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้ทั่วถึง การดำเนินการที่กระชับ จัดให้มีไฟฟ้าประปาที่ศูนย์อพยพ ส่วนภายหลังน้ำท่วมเน้นไปที่การจ่ายค่าชดเชยที่เหมาะสมกับความเสียหาย ยึดตามหลักเกณฑ์เคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติ การให้ความรู้ด้านกฎหมายและประกอบอาชีพเสริมคนในชุมชน

ตารางที่ 5.1 วิธีการบริหารจัดการอุทกภัยของแต่ละชุมชนในช่วงก่อนเกิด ระหว่างเกิด และภายหลังเกิดอุทกภัย

วิธีการบริหารจัดการ ในการจัดการอุทกภัย	ช่วงเวลาของการจัดการ		
	ก่อนเกิดอุทกภัย	ระหว่างเกิดอุทกภัย	ภายหลังเกิดอุทกภัย
ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ 1. มาตรการที่เป็นสิ่งก่อสร้าง	การร่วมกันขุดลอกทางระบายน้ำ ทำแนวในการป้องกันน้ำท่วม ซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างให้มั่นคงแข็งแรง การเตรียมกระสอบทรายทำคันกันน้ำ และปรับสภาพพื้นที่ในชุมชน เป็นต้น	การซ่อมแซมแนวป้องกันอย่างสม่ำเสมอ ทำสะพานและทางเดินชั่วคราวเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่อาศัยสัญจรไปมา	การซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างที่เสียหายชำรุด ปลูกต้นไม้ทดแทน
2. มาตรการที่ไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง	การจัดตั้งเครือข่ายภายในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือและการประสานงานในเรื่องข้อมูลข่าวสาร และการให้ความช่วยเหลือกับคนในชุมชน ก่อนเกิดอุทกภัยชุมชนส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมในการป้องกัน จากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ออกมาเป็นระยะจากหน่วยงานราชการ สื่อทีวี และวิทยุ ทำให้คนในชุมชนมีการตื่นตัวเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันน้ำท่วม นอกจากนี้มีการติดตามข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ มีการประชุมกรรมการหมู่บ้านเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันน้ำท่วม รวมทั้งประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้เข้าถึงคนในชุมชนอย่างทั่วถึง ระดมแรงงานเพื่อเตรียมกระสอบทรายทำคันกันน้ำ และมีการเตรียมเครื่องอุปโภค บริโภค และเวชภัณฑ์ด้วย	การจัดตั้งเครือข่ายภายในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือและการประสานงานในเรื่องข้อมูลข่าวสาร และการให้ความช่วยเหลือกับคนในชุมชน ซึ่งเป็นระยะแรกๆ ของการเกิดน้ำท่วม ต่อมาภายหลังจากน้ำท่วมผ่านไประยะหนึ่ง หนังสือ ทีวี และวิทยุมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น จึงเริ่มมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือเช่น สำนักงานเขต นักการเมืองในพื้นที่และภาคเอกชน โดยให้ความช่วยเหลือในเรื่องอาหาร น้ำดื่ม กระสอบทราย เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น และการเฝ้าระวังสถานการณ์ความรุนแรงของน้ำ ตั้งศูนย์ดูแลผู้ประสบภัย เช่น ศูนย์กระจายข่าว อาหาร น้ำดื่ม และเวชภัณฑ์ เป็นต้น รวมทั้ง มีการกำหนดศูนย์อพยพ เช่น โรงเรียน วัดที่อยู่ใกล้เคียงและน้ำไม่ท่วม	การทำความสะอาด ประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกมาช่วยในการฟื้นฟูและสูบน้ำที่ยังท่วมขังอยู่ในที่ลุ่ม เช่น หน่วยงานทหาร พรรคการเมืองในพื้นที่

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

วิธีการบริหารจัดการ ในการจัดการอุทกภัย	ช่วงเวลาของการจัดการ		
	ก่อนเกิดอุทกภัย	ระหว่างเกิดอุทกภัย	ภายหลังเกิดอุทกภัย
ชุมชนปากเกร็ด 1. มาตรการที่เป็นสิ่งก่อสร้าง	การจัดเตรียมกระสอบทราย การจัดทำพนังกั้นน้ำ	การซ่อมแซมแนวป้องกัน ทำสะพานหรือทางเดินชั่วคราว	การซ่อมแซมถนน ทางเดิน และบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหาย
2. มาตรการที่ไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง	การร่วมวางแผนหรือวางแผนระดับชุมชนในการรับมืออุทกภัย การจัดเวรยามดูและระดับน้ำ และการบริจาควัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกันน้ำท่วม และการช่วยแจ้งเตือนและประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้สมาชิกชุมชนออกมามีส่วนร่วมช่วยเหลือกันในการป้องกันปัญหา	การจัดเตรียมเสบียงอาหาร และเครื่องใช้ การจัดการเรื่องรักษาความปลอดภัย การจัดการขยะและสิ่งปฏิกูล การประสานและแสวงหาความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก การดูแลคนป่วย การบริจาคสิ่งของและอาหารช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการส่งเสียงตามสายในการเตือนภัย	การทำความสะอาด บ้านเรือนตนเองและบริเวณชุมชน ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ที่ดำเนินการได้แก่ การสูบน้ำที่ขังอยู่ในบริเวณที่อยู่อาศัยและชุมชนนอก การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับความช่วยเหลือในการฟื้นฟู การจัดหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์เพื่อทดแทน การแจกจ่ายอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ให้กับผู้ที่ประสบภัยอยู่และการจัดทำบัญชีประเมินความเสียหาย
ชุมชนบางระกำ 1. มาตรการที่เป็นสิ่งก่อสร้าง	การทำแนวป้องกัน ขุดลอกทางระบายน้ำ	การซ่อมแซมแนวป้องกัน ทำสะพานหรือทางเดินชั่วคราว	การรื้อสิ่งปรักหักพังและบูรณะซ่อมแซม
2. มาตรการที่ไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง	การประชุมกรรมการ/สมาชิกในการเตรียมความพร้อม และ มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเตรียมรับมืออุทกภัย ติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลและสื่อต่างๆ และทำแผนการจัดการจัดการอุทกภัยของชุมชน	จัดหาเรือมาไว้ เผื่อสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม ตั้งศูนย์ดูแลผู้ประสบภัย (เช่น กระจายอาหาร เครื่องอุปโภค ดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น คนเจ็บป่วย คนชรา เด็กเล็ก) และดูแลทรัพย์สินของตนเองก่อนและคอยช่วยเหลือผู้อื่น	ทำความสะอาดถนน ตัดต้นไม้ สำรองและประเมินความเสียหาย ทำความสะอาด และเก็บสิ่งปฏิกูล ตั้งศูนย์ประสานงานความช่วยเหลือ ปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชและเวลาการเพาะปลูกที่ให้ผลผลิตในช่วงเวลาน้ำขึ้น รวมถึงการให้ความรู้แก่เกษตรกร รวมถึงการส่งเสริมอาชีพอื่นๆ และการจัดตั้งธนาคารพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

ตารางที่ 5.2 ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการจัดการอุทกภัยของแต่ละชุมชนในช่วงก่อนเกิด ระหว่างเกิด และภายหลังเกิดอุทกภัย

ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ ในการจัดการอุทกภัย	ช่วงเวลาของการจัดการ		
	ก่อนเกิดอุทกภัย	ระหว่างเกิดอุทกภัย	ภายหลังเกิดอุทกภัย
ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์	การเตรียมการล่วงหน้าในการป้องกัน ความ สามัคคีของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง และมีการวางแผนที่ดี	การเตรียมการล่วงหน้าในการป้องกัน ความ สามัคคีของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง และมีการวางแผนที่ดี การช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกมีส่วน สำคัญในการบรรเทาความเดือดร้อน และ ฟื้นฟูกลับสู่สภาพปกติได้เร็ว จึงนับเป็นปัจจัย หนึ่งที่จะช่วยในการบริหารจัดการอุทกภัย ประสบความสำเร็จ	การเตรียมการล่วงหน้าในการป้องกัน ความสามัคคีของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน เข้มแข็ง และมีการวางแผนที่ดี คนในชุมชนช่วยกันทำความสะอาด มีความ ช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี การฟื้นฟู บ้านเรือนและสิ่งของที่เสียหาย ความ สามัคคีของคนในชุมชน และการช่วยเหลือ จากหน่วยงานภายนอก
ชุมชนปากเกร็ด	การเตรียมตัวล่วงหน้า มีความสามัคคีของ สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการวางแผนล่วงหน้าที่ดี ได้รับความ ช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การเตรียมตัวล่วงหน้า มีความสามัคคีของ สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มี การวางแผนล่วงหน้าที่ดี การช่วยเหลือจาก หน่วยงานภายนอกมีส่วนสำคัญในการบรรเทา ความเดือดร้อน และฟื้นฟูกลับสู่สภาพปกติได้ เร็ว จึงนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยในการบริหาร จัดการอุทกภัยประสบความสำเร็จ	ความร่วมมือร่วมใจในการฟื้นฟู ความ ร่วมมือและสามัคคี มีการเตรียมการ ล่วงหน้า บอกข่าวในชุมชน ได้รับความ ช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำ ชุมชนมีความเข้มแข็ง

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ ในการจัดการอุทกภัย	ช่วงเวลาของการจัดการ		
	ก่อนเกิดอุทกภัย	ระหว่างเกิดอุทกภัย	ภายหลังเกิดอุทกภัย
ชุมชนบางระกำ	ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนนี้มาตั้งแต่เกิด มีผลทำให้คนในชุมชนนี้ร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในชุมชน โดยพื้นฐานชุมชนนี้อยู่ในเขตที่ราบลุ่ม ทำให้มีน้ำท่วมทุกปีในเขตที่ลุ่มในช่วงฤดูน้ำหลาก ดังนั้นคนในชุมชนจะเคยชินกับปัญหาอุทกภัยน้ำท่วมและร่วมมือกันเตรียมพร้อมรับมือ นอกจากนี้มีปัจจัยต่างๆ เรียงตามลำดับ คือ มีการเตรียมตัวล่วงหน้า มีความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน มีการวางแผนล่วงหน้าที่ดี ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง	การวางแผนล่วงหน้าที่ดี การร่วมมือกับชุมชนกับเครือข่ายชุมชนภายนอก การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน	การร่วมมือกับชุมชนกับเครือข่ายชุมชนภายนอก การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผนล่วงหน้าที่ดี ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน

ตารางที่ 5.3 ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการอุทกภัยของแต่ละชุมชนในช่วงก่อนเกิด ระหว่างเกิด และภายหลังเกิดอุทกภัย

ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ	ช่วงเวลาของการจัดการ		
	ก่อนเกิดอุทกภัย	ระหว่างเกิดอุทกภัย	ภายหลังเกิดอุทกภัย
ปัญหาและอุปสรรค ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์	วัสดุที่จะนำมาใช้ในการป้องกันน้ำท่วม เช่น ทราย น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องสูบน้ำไม่มีเพียงพอ ขาดข้อมูลเรื่องน้ำที่ชัดเจน ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ข้อมูลไม่เป็นระบบ ชุมชนต้องอาศัยข้อมูลจากสื่อเอง โดยเฉพาะจากวิทยุโทรทัศน์)	การเดินทางสัญจรไม่สะดวก เครื่องอุปโภคบริโภคมีไม่เพียงพอ มีขยะและสิ่งปฏิกูลมาก ห้องสุขาไม่เพียงพอ	การขาดความเสียหายที่เกิดจากอุทกภัยมี การประเมินไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยมักจะต่ำกว่ามูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น และมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เช่น กรุงเทพฯ และปริมณฑล ทั้งๆ ที่ได้รับความเสียหายคล้ายๆ กัน รวมทั้ง ขั้นตอนในการจ่ายมีความยุ่งยาก และใช้เวลานาน
ชุมชนปากเกร็ด	ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับการขาดข้อมูลที่ชัดเจนในการวางแผนป้องกัน ขาดการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการวางแผน ป้องกัน ด้านการจัดหาวัสดุเครื่องมือ อุปกรณ์ นอกจากนี้ยังมีปัญหาอยู่บ้างเล็กน้อยในเรื่องความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและขาดความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน	การเดินทางเข้าออกชุมชนไม่สะดวก และขาดพาหนะเดินทาง รวมถึงค่าใช้จ่ายการเดินทาง ปัญหาเกี่ยวกับขยะ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ รวมถึง ปัญหาในการใช้ห้องสุขา ปัญหาการเจ็บป่วย และการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย และมีปัญหาอยู่บ้างที่เกี่ยวกับการจัดสรรอาหารและสิ่งของบริจาคแก่สมาชิกไม่ยุติธรรมและไม่สอดคล้องกับความจำเป็น	ขั้นตอนในการขอรับเงินชดเชยมีความยุ่งยาก การประเมินมูลค่าความเสียหายไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง มีการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายไม่เป็นธรรม ระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ได้รับผลกระทบเหมือนกัน

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ	ช่วงเวลาของการจัดการ		
	ก่อนเกิดอุทกภัย	ระหว่างเกิดอุทกภัย	ภายหลังเกิดอุทกภัย
ชุมชนบางระกำ	ขาดข้อมูลที่ชัดเจนและงบประมาณมีจำกัด	สมาชิกในชุมชนขาดความเสียสละในการรับ การจัดสรรอาหารและสิ่งของบริจาคตามที่ ควรจะได้รับ อาหารไม่เพียงพอ สิ่งของ เครื่องใช้ไม่เพียงพอ การดูแลคนป่วย การ เคลื่อนย้ายผู้ป่วย โจร ขโมยอาชญากรรม ขยะ มูลฝอยสิ่งปฏิกูล สุขา การเดินทางเข้าออก ชุมชนไม่สะดวก ขาดพาหนะเดินทาง ค่าใช้จ่ายการเดินทางเข้าออกชุมชนสูงมาก	ขาดแคลนเงินทุน วัสดุ เครื่องมือ และ อุปกรณ์ในการฟื้นฟู ขาดการดูแลจาก เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การจ่ายค่าชดเชย ความเสียหายไม่เป็นธรรม ระหว่าง สมาชิกในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ขั้นตอนในการขอรับเงินชดเชยมีความ ยุ่งยาก และการประเมินมูลค่าความ เสียหายไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง
ข้อเสนอแนะ ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์	ให้ข้อมูลข่าวสารที่มีความชัดเจน มีการ วางแผนเตรียมการล่วงหน้า ประสานงาน กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง การ ซักซ้อมการอพยพและการจัดการ ถ้าเกิด อุทกภัย	การมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความ ช่วยเหลือ มีการมอบหมายหน้าที่ต่างๆ กับ ผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน จัดการเรื่อง อาหาร ยานพาหนะ และสุขอนามัยให้เพียงพอ	เรื่องความเสมอภาคของการให้ความ ช่วยเหลือหลังน้ำท่วม เช่น เงินช่วยเหลือ ของรัฐบาล หน่วยงานราชการไม่ควรนำ ประเด็นอื่นๆ (เช่น การเมือง) เข้าไป เกี่ยวข้องกับการจ่ายค่าชดเชย

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ	ช่วงเวลาของการจัดการ		
	ก่อนเกิดอุทกภัย	ระหว่างเกิดอุทกภัย	ภายหลังเกิดอุทกภัย
ชุมชนปากเกร็ด	ให้ความสำคัญกับการวางแผนล่วงหน้าโดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ การให้ข้อมูลแก่ชุมชนที่เพียงพอและทันเหตุการณ์ เป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือและป้องกัน การซักซ้อม การอพยพและการจัดการถ้าเกิดอุทกภัย การมอบหมายงานเป็นเจ้าภาพดูแลหลักในเรื่องต่างๆ ที่ชัดเจน	การประสานกับหน่วยงานภายนอกในการรับความช่วยเหลือ การจัดหาอาหาร สิ่งของจำเป็นที่เพียงพอ มีการจัดการเรื่องพาหนะเดินทาง ทั้งด้านความสะดวกและดูแลราคาต้นทุนค่าเดินทาง การมอบหมายคนดูแลเป็นเจ้าภาพด้านต่างๆ อย่างชัดเจน	การประสานช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ การจัดค่าชดเชยที่เป็นระบบและเป็นธรรม การลดขั้นตอนความยุ่งยากในการจ่ายค่าชดเชย นอกจากนี้ยังมีประเด็นของการจัดระบบการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ
ชุมชนบางระกำ	ควรให้ข้อมูลแก่ชุมชนที่เพียงพอและทันเหตุการณ์ มีการวางแผนล่วงหน้าล่วงหน้าโดยอาศัยข้อมูลครบที่ถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ การประสานงานที่ชัดเจนระหว่างฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้อง การประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน	การประสานกับหน่วยงานภายนอกในการรับความช่วยเหลือ การมอบหมายหน้าที่ต่างๆกับผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน การจัดการเรื่องพาหนะเดินทาง การจัดหาอาหารสิ่งของจำเป็นให้เพียงพอ และการจัดการด้านสุขอนามัย สุขา ขยะสิ่งปฏิกูลให้เพียงพอ	ควรมีการลดขั้นตอนในการช่วยเหลือค่าชดเชย การประสานช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ หน่วยงานราชการไม่ควรนำประเด็นอื่นๆ (เช่น การเมือง) เข้าไปเกี่ยวข้องกับการจ่ายค่าชดเชย